

U IME PORODICE

SARA DUNANT

Prevela
Tatjana Milosavljević

Laguna

Naslov originala

Sarah Dunant

IN THE NAME OF THE FAMILY

Copyright © 2017 by Sarah Dunant

Translation copyright © 2018 za srpsko izdanje, LAGUNA

Roju Porteru 1946–2002

*Zbog načina na koji je promišljao, podučavao i pisao o
istoriji tako uzbudljivo kao da je reč o nekom romanu.*

© Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta
odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Kao što orao može leteti noseći kornjaču u kljunu,
a onda je ispustiti na zemlju tako da joj se
oklop razbije od pada...

Di fortuna, Nikolo Makijaveli

Treća dimenzija istorije uvek je fikcija.

Igra staklenih perli, Herman Hese

PROLOG

FIRENCA, JANUAR 1502.

Nikako se nije moglo reći da je visok; bio je jedva palac viši od nje i žilava stasa. Kosa crna poput čađi bila mu je ošišana starinski kratko, a lice, široko u predelu očiju, sužavalo se duž tankog nosa u šiljatu, glatko izbrijanu bradu. Kada ga je upoznala, lasica je bila prva reč koja joj je pala na pamet. Začudo, to je nije odbilo. Marijeta Korsini je odranije znala da je njen budući muž pametan čovek (bio je u državnoj službi, a svi su znali da bi takvim ljudima bila potrebna čitava kolica da natovare svoje misli), a već u roku od nekoliko minuta uspeo je da je nasmeje. Takođe je uspeo da je natera da porumeni, jer nešto u njegovoj živoj usredsređenosti, u njegovoj gotovo životinjski treperavoj energiji, kao da ju je napola razodevalo. Kad su se napokon oprostili, bila je opčinjena njime, a šest meseci njihovog braka ničim nije doprinelo da se to promeni.

Svakog jutra je još zorom odlazio na posao. U početku se nadala da će ga svojim primamljivim telom dovesti u

iskušenje da se zadrži malo duže. Firenca obiluje pričama o oženjenim muškarcima koji pod izgovorom kako su ranoranioci odlaze svojim ljubavnicama, a njega je bio glas čoveka koji uživa u životu. No sve i da je bilo tako, nije tu mogla ništa, između ostalog i zato što je njen muž u mislima odlazio od nje mnogo pre no što zaista ode iz kuće.

U stvari, Nikolo Makijaveli nije napuštao toplinu bračne postelje ni zbog kakve druge žene (to može da uradi i u povratku kući), već zato što prve depeše stižu vrlo rano u Palatu sinjorije,¹ a ne samo da mu je bila dužnost nego mu je i pričinjavalo neizmerno zadovoljstvo da bude među prvima koji će ih pročitati.

Put ga je vodio niz Vija Gvičardini u južnom delu grada i potom preko Ponte Vekija na drugu obalu reke Arno. Sneg koji beše neuobičajeno napadao pretvorio se u prljavu ledenu koru, pa mu je tlo prštalo pod nogama poput životinjskih koščica. Na mostu su upravo istovarivali trupla friško zaklanih životinja, namenjena kasapnicama. Kroz otvorene kapke tu i tamo video je reku, srebrnonarandžastu na izlazećem suncu. Ulično pseto mu pretrča put da ukrade komad iznutrica što leži pored točka tovarnih kola. Zaradilo je udarac nogom u rebra zbog svoje drskosti, ali nije ispustilo plen iz čvrsto stisnutih čeljusti. Lešinar koji vreba priliku, pomisli Nikolo, ne bez izvesnog poštovanja. Natakni mu na glavu šešir s peruškom i daj mu mač, i eto ti polovine zemlje. Koliko je prošlo od onoga u Fermu? Dogodilo se o Božiću, zar ne? Lično je otvorio tu depešu: vojvodin „voljeni“ sestrić pozvao je ujaka na prazničnu večeru, a onda je zabravio vrata i pobio i njega i sve njegove savetnike, i potom prigrabio titulu. U kancelariji, njegovo osoblje je polagalo opklade koliko će proći do naredne večere koja će se završiti ubistvom, ali Nikolo je bio spreman da se kladi na uzurpatora. Možda taj

čovek i jeste najobičniji ubica, ali istovremeno je i najamnik koji predvodi vojsku Čezarea Bordžije, što ga čini – najobičnijim ubicom s moćnim saveznicima.²

Prešavši most, prošao je pored Crkve Svetog Petra na kanalu³ i izbio na prostranu Pjacu dela Sinjorija, kojom je dominirala palata vlade sa svojim parapetom. Levo od glavnog ulaza stajala je bronzana statua nagrizena zubom vremena; Judita, smirena i usredsređena, s podignutim mačem u desnoj ruci, spremnim da zaseče vrat Holofernu, koji joj sav u bolnom grču sedi pod nogama. Nikolo je nemo pozdravi. Poznavao je ljude iz vlasti koje prizor žene koja presuđuje muškarcu svakog dana iznova uznemiri, ali oni nisu shvatali poentu. Donatelova statua, oteta pre osam godina iz palate Medičija, postavljena je na to mesto kao namerno podsećanje kako firentinska republika nikad više neće dozvoliti diktaturu jedne porodice.

Avaj, jaz između ideala i stvarnosti u politici toliki je da se većini ljudi zavrti u glavi. Da Judita sada podigne glavu, gledala bi pravo ka mestu na pjaci gde su spalili dominikanskog fratra Savonarolu, koga je fanatična odanost božjim zakonima pretvorila u drugu vrstu tiranina. Kad god prođe pored kakve taverne u kojoj je neka budala od kuvara izgorela meso na ražnju, Nikola je taj mučno slatkasti miris pocrnele masnoće i mesa vraćao u onu rulju, kad je izvirivao preko ramena viših ljudi ne bi li video lomaču. Nikada dotad nije prisustvovao javnom spaljivanju – Firenca je bila nesklona takvom varvarizmu – a Savonarola je bio zadavljen garotom pre no što su potpalili svežnjeve suvog pruća, ali ipak, Nikolu se želudac okretao od tog prizora.

Još tada je znao da Firencu čeka težak zadatak da posle sveg tog ludila ponovo uspostavi dejstvenu republiku. I

premda je u javnosti ispoljavao uverenje u to – zato što mu je to posao – privatno je gajio ozbiljne sumnje.

Ušao je u palatu na sporedni ulaz, našalivši se s pospanim stražarom, i potom se popeo uz spiralno stepenište koje je vodilo kroz veličanstveni centralni hol i potom jedan sprat više, u prostorije veća sinjorije i kancelarije. Njegov radni sto nalazio se u malom predvorju ispred glavnog salona s pozlaćenom drvenom tavanicom i motivom ljiljana. Unutra je bilo gotovo isto tako hladno kao napolju. Kad se izabrani članovi veća okupe tamo, potpaljivala se vatra u mangalima, ali on je, kao službenik na plati, imao sopstveni zemljani sud i morao je da ga redovno šalje da ga iznova napune žarom ako nije hteo da mu se stopala pretvore u led. No time će se tek kasnije pozabaviti: neće osećati hladnoću pošto slomi pečate na depešama od toga dana.

Nikolov posao, kao šefa druge kancelarije i sekretara Veća deseterice za slobodu i mir, bio je da prati sva pomeranja i promene u političkom pejzažu zemlje. Te stvari su ga odvajkada opčinjavale. Nije imao ni punih trinaest godina kad je otac stavio pred njega tek odštampani primerak Livi-jeve *Istorije Rima* i, poput svake velike prve ljubavi, ona je zauvek obojila njegov pogled na svet.

„Ovo je najveće blago koje ova kuća sad ima, čuješ li me?“ Njegov otac se uvek šalio smrtno ozbiljnog lica. „Izbije li požar, bolje gledaj kako ćeš sačuvati glavu, jer ću ja prvo njega da spasavam.“

Ponekad se pitao šta bi veliki Livije rekao za ovu današnju Italiju. On sam je pak zamišljao poluostrvo kao veliku pohabanu čizmu što visi s Alpa, od kože umrljane i izbledele od prevrtljivosti istorije. Sever je, po drugi put za deset godina, okupirala francuska vojska, koja je vladala Milanom i kontrolisala najmanje deset okolnih državnica. Na jadranskoj

obali, Mletačka republika je bila opijena sopstvenim bogatstvom i bitkama s Turcima, dok su se divlji predeli na jugu nalazili pod vlašću Španaca, s izuzetkom nekoliko starih francuskih uporišta.

Međutim, Livija bi svakako najviše fasciniralo ono što se dešava u sredini.

Svi su bili zatečeni brzinom i žestinom uspona porodice Bordžija. Rim je, dabome, i pre imao beskrupuloznih papa, ljudi koji su ćutke gurali napred svoje „nećake“ i „nećakinje“. Ali ovo, ovo je nešto drugo. Ovaj papa, Aleksandar VI, otvoreno je priznavao i koristio svoju nezakonitu decu kao oruđe novog dinastičkog bloka moći; njegov najstariji sin Čezare, nekadašnji kardinal, marširao je na čelu najamničke vojske osvajajući niz gradova-država koji su kroz istoriju pripadali Crkvi, dok je njegova kćerka Lukrecija služila kao cenjeni porodični bračni zalog.

Dve današnje depeše donosile su nove vesti o planu Bordžija. Lukrecija je, praćena svitom veličine omanje vojske, dosad već bila prevalila pola Italije na putu ka svom novom mužu, vojvodi od Ferare. U međuvremenu, papa i njegov sin, u pobedničkom obilasku najnovijih osvojenih teritorija, grada-države Pjombina i ostrva Elbe, spremali su se za rano isplovljavanje broda kojim će se vratiti u Rim. Koliko će proći dok ne stignu? Posluži li ih vetar, morem će po ovoj zimi putovati brže no ijednim drumom, iako to nije bilo putovanje koje bi Nikolo sam odabrao. No barem će ostatak Toskane izvesno vreme lakše disati; vojnik na moru ne može biti i vojvoda na čelu vojske na kopnu.

Upravo je povezivao pantljikom depeše spremne za jutarnji sastanak veća, kada začu kako veličanstvena zvona Santa Marije del Fjore označavaju prvi dnevni čas. Misli mu nakratko odoše do radionice u katedrali, gde je firentinski

vajar Mikelandelo Buonaroti proveo poslednjih devet meseci oblikujući dletom komad mermera od kojeg je, po porudžbini države, trebalo da iskleše veličanstvenu statuu Davida, predviđenu da se postavi na fasadu katedrale. Nikome nije bilo dozvoljeno da priđe ni blizu tom umetničkom delu, ali glasine što su procurile više su se bavile njegovom veličinom nego lepotom. Hoće li biti dovoljno moćan da zaštiti grad od Golijata Bordžija, to će se tek videti.

Pošto su utihnuli i poslednji zvuci zvona, odnekud iz blizine začuše se grčeviti krici nekog muškarca; malo kasnog parenja pod čaršavima ili nekoliko ranih uboda nožem u stomak? On se osmehnu. Takvi su zvuci njegovog voljenog grada – štaviše, takvi su zvuci cele Italije.

ZIMA 1501–02.

Nema toga zla ni opačine koji se ne upražnjavaju u Vatikanskoj palati bez stida i srama. Papa Bordžija je bezdan poroka, podrivač svake pravde... Vlada opšti strah od njega i njegovog sina Čezarea, koji se od kardinala preobratio u ubicu, i po čijim se naređenjima ljudi ubijaju, bacaju u Tibar i otima im se imovina.

*Anonimno pismo koje je kružilo Rimom
Decembar 1501.*

PRVO POGLAVLJE

Poslepodne beše dobrano poodmaklo, a papske galije mirovale su pod nebom bez oblaka. Iz Pjombina su isplovili u zoru, nošeni hirovitim vetrom koji je prečesto menjao raspoloženje da bi im to prijalo, sve dok ih naposljetku nije sasvim izneverio, ostavivši ih da plutaju poput sanjara što se ljujaju na mirnom moru. Zdesna, obala Toskane bila je debela, kao ugalj crna linija na horizontu. Oko pedeset hvati razdvajalo je brodove; papa Aleksandar je bio u drugom, dok se u prvom nalazio Čezare, vojvoda Valentino.⁴

Uprkos hladnoći, Aleksandar je silno uživao na palubi, umotan u krzna. Kakvo veličanstveno putovanje; narod je oduševljeno pozdravljao svog papu, od eremita smrdljiva daha pa do nebrojenih lepotica što su žudele da mu poljube odeždu i upijale svaku njegovu reč. Drage volje bi ostao i duže, ali Čezare ga je požurivao, kao i uvek. Aleksandar će uživati u još jednom zalasku sunca nad morem, mada se ovaj teško mogao meriti s onim što ih je pre pet dana dopratio u pjombinsku luku. Uprkos životu provedenom u loše osvetljenim odajama i u raspravama o politici Crkve,

ovaj krupni muškarac još je umeo da se divi prirodi, pa je kao začaran posmatrao sunce dok je poput džinovskog, usijanog metalnog diska koga neki snažni magnet povlači ispod površine lagano tonulo u more. Kako je samo uživao u sopstvenim poetičnim rečima! Trebalo bi da češće odlazi iz Rima. Čak i princ hrišćanskog sveta zaslužuje malo predaha od tereta svog posla.

Na galiji koja je prednjačila, Čezarea je morio još gori nespokoj. Najstrašnji ratnik Italije na moru nije bio u svom najboljem izdanju. Kad je vreme bilo mirno, beskraj praznine mu je unosio nelagodu, a kad se digne vetar i ustalasa more, pa paluba počne da mu se bacaka pod nogama, i njegov želudac se bacakao s njom. Naći se na milosti i nemilosti vlastite utrobe predstavljalo je za njega poniženje koje je lako mrknulo u agresiju. Bilo mu je potrebno malo opasnosti ne bi li mu živci zapevali glasnije od creva.

Prešao je desnom stranom palube do kapetana, koji je stajao i posmatrao nebo na zapadu. Stao je pokraj njega, raskoračivši se i spustivši jednu ruku na ogradu broda nesvesno ga podražavajući. „Šta vidiš tamo?“

„Ništa, gospodar. Samo vreme.“ Sa svojom bronzanom kožom i kuštravim crnim kovrdžama, čovek je izgledao kao da je isklesan od trupca indijskog abonosa. Da mu nije papskih insignija na leđima, pomislio bi kogod od njega da je kakav nevernik.

„Kakvo vreme? Nema ničega. Zadrži li se ova bonaca, cele noći ćemo ostati ovde. Zašto još ne koristimo vesla?“

„Veslači su umorni. Treba im počinak“, odvrati kapetan ne skidajući pogled sa horizonta.

Vazduh je bio nepomičan, bez i najmanjeg nagoveštaja povetarca. Sem vode koja je lenjo oplakivala drvo, činilo se kao da je svet prestao da se pomera. Čezare začuta,

žmirkavo zagledan ni u šta. Jedino njegovo iskustvo s ovakvom nepomičnošću bilo je iščekivanje na bojnopolju pre no što opali prvi top. Može li biti da se tamo negde, tik izvan domašaja njegovog pogleda, nalaze nekakva jedra? Je li to ono što kapetan vidi?

Poslednjih dana su ga opsedale misli o gusarima. Priče o tome kako stanovnici njegove nove države Pjombina i ostrva Elbe žive u stalnom strahu od napada nevernika, koji ih zaskaču s mora i zauzimaju čitava sela ubijajući muškarce i odnoseći prestravljene žene i decu na svoje brodove. I kako onda, godinama kasnije, čuju da su ta odvedena deca, prodana na pijaci robova u Veneciji, i potom dospela u kuću u kojoj su, kroz izmaglicu vremena, prepoznala melodiju majčine uspavanke ili reči Očenaša, mada su se tada već uveliko klanjala samo paganskim bogovima. Oči njegovog oca su, u tom trenutku pripovesti, svetlucale ispunjene suzama sažaljenja. Čezare je, naprotiv, ključao zamišljajući osvetu.

Blagi bože, kako bi voleo da se pobije s njima. Da im prospe pogana turska creva i zapali im jedra, pa da ih tako rasplamsala odnese natrag do Konstantinopolja. Da se njihove galije sada pojave na horizontu, videli bi oni šta je čak i šačica hrišćanskih ratnika u stanju da uradi. Već je razgledao topove na bokovima broda, znao im je domet i mogućnosti, i raspitao se kod članova posade u vezi s nišanjem preko vode. Rado bi video kako izgleda kada topovsko đule probije drveno korito. Nije li njegov imenjак Cezar pobedio čitavu egipatsku flotu i poslao je na dno mora? Ili je to možda bio imperator Avgust? U poslednje vreme, njegovo poznavanje istorije sve se više stapalo s ubrzanim stvaranjem njegovog sopstvenog mita.

„Plove li gusari ovako daleko na jug?“

„Nismo ni u kakvoj opasnosti, vojvodo Valentino. Papske galije su sagrađene tako da preteknu sve što plovi morima, ako se oni za veslima potrude.“

„Nećemo da stanemo i da se borimo?“

„Ne.“

„Strah nas je nekoliko nevernika?“

„Nije reč o strahu, gospodar“, odvrati ovaj jednoličnim tonom. Kapetan broda nije delio zapovedništvo ni sa kim i s mukom je prikrivao odvratnost prema tom mladom papskom kopilanu koji je umislio da je pametniji od svih oko sebe. „Reč je o dragocenom teretu koji nosimo.“

Preko palubnih greda do nogu im dotrča bubašvaba. Čezare, koji je i te kako umeo da razabere kritiku u komplimentu, smesta je smrska nogom uživajući u zvuku.

„Zašto ne priđeš bliže obali i ne spustiš čamac u more? Korveto ne može biti daleko. Moji ljudi i ja mogli bismo se već ujutru vratiti natrag u Rim.“

„Nije bezbedno, gospodaru. Obala je ovde puna podvodnih grebena. Talasi bi mogli da nateraju čamac na neki od njih.“

„Kakvi talasi? Površina je ravna poput grudi časne sestre.“

„Jeste, ovog časa“, na to će kapetan, istovremeno pažljivo zagledajući palubu i još jednu bubašvabu u mahnitom trku. „Samo što to u ovim vodama ume da se promeni bez ikakve najave.“ Iza one bubašvabe trčalo ih je još nekoliko.

„Tvoja gamad se dobro snalazi na brodu“, ljutito će Čezare, ponovo naglo spuštajući čizmu. „Ili joj je možda dozlogrdilo da čeka.“

Ne obrativši pažnju na uvredu, kapetan ponovo podiže pogled prema horizontu i žurno se udalji u pravcu krme.

Da li ju je već tada naslutio, taj čovek koji je bolje poznao more nego telo svoje najdraže ljubavnice? Po čemu?

Po čudnom mirisu soli u vazduhu? Po uzbibanoj površini mora u daljini? Ili su mu možda kazale bubašvabe, jer Bog neretko baš svoja najprezrenija stvorenja obdari neočekivanim darovima.

Šta god da je bilo posredi, bio je svestan da snaga ovih veslača nije dovoljna da joj uteknu. Još nikad nije video ovako bednu, žgoljavu družinu galiota. On posla poruku mornaru na osmatračnici da zastavicom dojavu papskom brodu da ubrza i da se izjednači s njima. Ako se približe, biće bezbedniji.

Aleksandar je osetio trzaj kad vesla počese da zaranjaju u vodu i da je odguruju. U mislima je bio negde nasred Italije, putujući sa kćerkom dok je prelazila iz jednog gradića u drugi i zavodila osmehom svakoga koga sretne. Njegova mila Lukrecija. Jedva je nekoliko nedelja otkako su se rastali, a njeno odsustvo mu je već otvorilo ranu na srcu. Bože, njenom mužu bi bilo bolje da je poštuje, inače ima da pošalje vojsku da je vrati.

Galija je sve više ubrzavala i on se okrete da posmatra galiote na delu. S gornje palube video im je pognute glave i ramena, čuo stenjanje, gotovo osećao istezanje i nadimanje žila i mišića. Kad je u poslednji čas odlučeno da se deo puta do Pjombina i iz njega pređe brodom (Čezareov kapric, kao i uvek), brodovi papske flote bili su dokovani,⁵ na opravci, pa je njegov ceremonijar satima prigovarao zbog toga što će većinu veslačke posade sačinjavati ljudi dovedeni iz rimskih zatvora. Ubogi stvorovi. Čak i zločinci koji služe svoga papu zaslužuju da im ruke ne budu iščupane iz ramena, pomisli on. Kad se ovo putovanje završi, blagosloviću ih. On, koji bi mirne duše smestio desetorici kardinala ako će im tako

iznuditi više novca, oduvek je bio slab prema onima očigledno slabijim od sebe.

Ovo, međutim, nije bio dobar čas za razmišljanje o nežnim osećanjima. Udar vetra u lice natera ga da pogleda prema horizontu. Na zapadu, tamo gde je nebo doskora bilo čisto kao suza, pomaljao se sada širok, mrgodan oblak bremenit kišom. Kretao se brzo, podizao, rasprostirao, mrčio, i pred očima mu progutao zimsko sunce što je već ležalo nisko nad horizontom. Temperatura je padala i voda je sada bila železnosiva, sve jači vetar dizao je talase. Kako je more postajalo nemirnije, galija poče da mu se valja pod nogama. On se uhvati za ogradu. Da brze li promene! Kao da je Neptun naduvao svoje džinovske obraze i sada jednim jedinim neizmernim dahom podigao silovitu oluju na kraju sveta.

Kapelani su već bili pored njega, požurujući ga prema kućici na krmi dok su se prve kapi kiše već spuštale, krupne poput ptičjeg izmeta, natapajući sve što dotaknu. Nad njihovim glavama, nebo propara nazubljena munja. On se još čvršće uhvati za ogradu. Dobro je znao šta su oluje na moru i kakvu pustoš mogu da ostave za sobom. Kad se pre dvadeset – ne, mora biti da tome ima i trideset godina – kao papski izaslanik vraćao iz Španije, njegovo brodovlje nalazilo se nedaleko od ove iste obale kad je voda počela da se valja i šišti, i samo je bespomoćno posmatrao kad su talasi odbacili prateću galiju prema obali i razbili je o podvodne grebene poput naramka drva za potpalu. Mesecima posle toga u snovima je čuo urlanje vetra pomešano s kricima davljenika. Gospod je tog dana pribavio sebi mnoštvo svetinih lica i dvorjana, pokoj im duši. A on i dan-danas pamti imena većine njih, i kadar je da prizove u sećanje nekoliko lica. Prokleta Čezareova nestrpljivost, pomisli potom. Boljka je mladosti, to brkanje brzine sa strategijom. Trebalo je da

proborave još jedan dan u Pjombinu, umesto što je popustio njegovom navaljivanju da krenu natrag put Rima.

„Recite svojim ljudima da odu u zaklon“, doviknu kapetan vodećeg broda Čezareu prolazeći pored njega na putu do kormilarnice. „Paluba mora da se raščisti, da posada može da radi svoj posao.“

„Rekao sam ti da je trebalo da upotrebimo vesla! Dosad smo mogli da budemo na pola puta do Rima“, besno će Čezare, dok je jarbol iznad njih cvileo pod udarima vetra. „Koliko će ovo trajati?“

„Koliko Gospod nađe za shodno“, promrsi kapetan odgovor, pa se žurno prekrsti pre no što je ponovo krenuo u susret buri.

U odajama dodeljenim joj u vojvodskoj palati u Urbinu, Lukreciju su bolele noge. Tabani su je pekli dok je hodala, a noću, kad su joj stopala bila oslobođena stege, i dalje je imala osećaj da su joj prsti okovani. Za te muke nije bila kriva samo hirovita moda: cipele koje je dobila kao deo nevestinske opreme, dvadeset sedam pari od najfinije, neparfimisane španske kože, napravljene prema otisku njenih stopala, sve odreda ručno šivene, optočene zlatom i dragim kamenjem, i potom poslate brodom iz Valensije, stigle su u Rim prekasno da ih isproba pre upotrebe.

Bilo bi bolje kad ne bi toliko plesala. Ali kako da odoli? Ona, koja obožava da pleše i provodi se na gozbama i svečanostima iz večeri u večer, i kojoj toliko kliču da se njeni plesni partneri katkada zateturaju pretvarajući se da ih probada u slabinama, a sve kako bi naglasili njenu gracioznost

i izdržljivost. Ne, Lukrecija Bordžija je morala da pleše; ples je bio jedna od njenih životnih radosti. I više od toga – od nje se to i očekivalo.

Da je makar manje milja između svečanosti. Za dvanaest dana, otkako su otišli iz Rima, posetili su gotovo isto toliko varoši, a tek su na pola puta do Ferare. To bi i po najlepšem vremenu bio naporan raspored, jer ovo nije bilo toliko putovanje koliko pohod; papina kćerka osvajala je jedan grad za drugim, ali šarmom, a ne topovima. U početku se bila umotala u krzna i tako borila s ledenim vazduhom. Tih prvih dana padao je sneg – sneg, u Rimu! – i bila je zapanjena mnoštvom koje se jatilo da je vidi. Mahala im je i slala osmehe, i slala još osmeha. Ako oni mogu da trpe hladnoću, valjda može i ona. Sneg se, međutim, u međuvremenu pretvorio u neprekidni pljusak i odvratnu bljuzgavicu, u toj meri da se odnedavno povukla u svoju nosiljku. Bilo joj je prilično udobno na ravnim drumovima, ali na obroncima Apenina i u gradovima kao što su Gubio i sad Urbino, nosiljka se na strmim zavojitim putevima toliko zanosila u stranu i drmusala da su kosti sad već počinjale da joj se bune.

Smestila se na jastučad na sedištu pod prozorom u ovoj najnovijoj spavaćoj odaji. U kaminu je gorela vatra, a zidovi su bili zastrti tapiserijama. Kako je divno ponovo se naći u toplom. Čula je kako u hodniku tegle kovčege preko kamenog poda. Treba mnogo vremena da se smesti čitavo domaćinstvo dvorjana i slugu koje je putovalo s njom. Ovaj večerašnji smeštaj bio je naročito raskošan. Vojvodska palata u Urbinu bila je na glasu u celoj Italiji kao dragulj nove kulture. Imaće tako malo vremena da joj se dive, pomisli ona s uzdahom. Samo što pootvaraju kovčege, moraće da ih iznova spakuju i utovare u kola, a ovo veče postaće nalik svim ostalima: pir predusretljivosti, dobrog raspoloženja i

razmene darova, naklona, poljubaca, licemernih reči, komplimentata i, razume se, plesa. Stopala joj se javiše bolom, kao da saosećaju s njom. Čeznula je za danom kada će moći da prespava zoru ili da provede nekoliko sati čitajući ili perući kosu; kada će imati priliku da neko vreme bude sama sa sobom, zlovoljna, pa čak i tužna.

Iznad mermernog kamina nalazio se friz na kom su goli heruvimi veselo paradirali držeći u rukama zlatne rogove i daire. Bucmasta tela čudesno isklesana u kamenu. Pre no što je rodila Rodriga, jedva je uopšte i primećivala takva stvorenja. Sad je posvuda videla male bebe i heruvime. Vajar je sigurno imao mušku decu kad je tako uspeo da udahne život svakom telašcu ponaosob. Ona zamisli kako joj se jedan uzverao na krilo i zagrlio je debeljušnim ručicama. Mermerna koža postade joj u mislima podatna i topla. Ona nevoljno prignu glavu da omiriše kožu na njegovoj glavici, koju već krase gusti plavi uvojci, tako različiti od tamne kose njegovog oca.

„Gospo Lukrecija? Ne uznemiravam vas?“

„Ne, ne, sinjor Poci“, reče ona otresajući sa svojih sukanja zamišljeno malo telo dok je vraćala prisustvo duha. „Uživam u ovom okruženju. Još ne shvatam zašto ne možemo ostati duže. Vojvoda i vojvotkinja od Urbina tako su velikodušni u svom gostoprimstvu – iselili su se iz sopstvene palate da nam naprave mesta. Čini mi se da je neučtivo da ostanemo samo jednu noć.“

Izaslanik Ferare počeo da se premešta s noge na nogu. Nadao se da je ovaj razgovor davno završen.

„Gospo, uveravam vas da u potpunosti razumeju ograničenja koja nam nameću putovanje i ovo vreme. Do Ferare imamo da pređemo još mnogo milja, a datum vašeg venčanja je...“

„Znam ga isto tako dobro kao vi. Leži mi na srcu i u ovom grozničavom iščekivanju da upoznam svog dragog supruga dala bih sve da je taj datum već došao.“ Kako je lepo rekla ovo, ko bi mogao posumnjati u iskrenost njenih reči? „Međutim.“ Ona načas začuta. „Da bi ga moj dolazak obradovao onako kao što želim, mora mi biti dopušteno da malo predahnem.“

Rođen kao Đanluka Poci, ovaj iskusni diplomata je svima u Bordžijinoj sviti bio poznat kao „Štula“, zbog nesrazmerno dugačkih nogu u odnosu na telo, usled čega je morao da pravi krute, sitne korake kako dame ne bi morale da trče da ga sustignu. Već je mesecima bio uz Lukreciju i svome gospodaru, vojvodi od Ferare, slao izveštaje o tome kakvog je karaktera i je li dostojna udaje u kuću Este. Sada je njegov zadatak bio da se postara da ona blagovremeno stigne na zakazano venčanje.

„Takođe, ne samo da je Urbino vezan dinastičkim brakom s mojim novim domom, Ferarom“, nastavi ona s naglašenom ozbiljnošću, „već je i u savezu s Njegovom svetošću papom Aleksandrom. Mislim da bi oba moja oca podržala kao dobar politički potez ako malo duže uživamo u dobrodošlici koju nam je ovaj grad iskazao, zar ne?“

Izaslanik je zamišljeno grickao obraz. Kad god se papa uvede u igru, to je bio znak da je ova nežna mlada žena, koja izgleda kao da ne razmišlja ni o čemu drugom do o tome šta će sledeće obući, rešila da bude tvrdoglava. Napolju je kiša nervozno dobovala po oknima s olovnim rešetkama. Palata Urbino bila je poznata po svojoj modernosti, ali nisu baš sve njene prostorije bile tako dobro zaštićene od promaje. Ovog časa je bila puna ljudi koji su otresali mokru odeću u smeštali se da tu i ostanu.

„Gospo draga, morate mi malo pomoći. Ja sam...“

„I“ – glas joj i pored povišenog tona ostade ljubak – „zacelo ste приметili da se nekoliko mojih dama bori sa flegmom⁶ i groznicom. Anđela je jutros bila toliko bolesna da je malo nedostajalo da ne može da nastavi put. A prenese li tu svoju boljku na mene... dakle... Vojvoda Erkole, moj novi otac, nikad vam neće oprostiti ako u Feraru stignem slabašna poput mačeta.“

Poci se sumorno osmehnu. Njegov poslodavac biće još manje sklon praštanju stigne li ona tamo sa zakašnjenjem, budući da su astrolozi još pre šest meseci odredili datum i ovog časa je pola Italije bilo u pokretu s namerom da tog dana bude u Ferari. Što se pak tiče zdravlja gospe Lukrecije, štošta je mogao da joj predloži: da manje pleše i više spava, ili da skрати vreme koje troši na svakodnevnu toaletu. No ne bi imalo nikakve svrhe. Papa je svima jasno stavio do znanja da sada, kad je već platio čitavo bogatstvo da uda kćerku, namerava da dobije punu protivvrednost tako što će iskoristiti ovo putovanje da se svima pohvali njome.

Doduše, ona svakako neće nikoga razočarati. U to je bio siguran. U Italiji zacelo ima i lepših žena, ali u ovoj mešavini lepote i temperamenta – naročito u balskoj dvorani, gde je izgledalo da joj stopala gotovo ne dodiruju pod – bilo je nečega što je zavodilo sve u njenoj blizini.

Poput tolikih drugih, stigao je u vatikanski dvor s glavom u kojoj je brujalo od tračeva, očekujući da će zateći nekakvu sujetnu rospiju koju razdiru požuda i okrutnost. Ipak, u roku od samo nekoliko nedelja, njegove depeše bile su ispunjene opisima njene ljupkosti i smernosti. Trebalo mu je malo više vremena da otkrije metal ispod te mekoće. Međutim, prošle su godine otkako je Ferara imala vojvotkinju, pa je lako moglo biti da je zaboravio lukavstva pametnih žena i koliko svojeglave umeju da budu u svojoj krotkosti. Ako se

gospa ne da nagovoriti da odstupi, šta se tu može? On podiže ruke u znak predaje.

„Odlično“, nasmeja se ona, izgledajući još mlađa od dva-deset jedne godine blagodareći tom pobedonosnom osmehu što joj je ozario lice. „Krenućemo prekosutra, čili i odmorni. Izaslanici moga brata sprovešće nas kroz njegove gradove sve do Bolonje, a odatle možemo putovati baržom. Što će nam svima biti mnogo prijatnije i“ – mali nagoveštaj koketnosti – „pošto me zanese vaša prekrasna reka Po, dakle, neću se dati nagovoriti da se iskracam. Zar ne, dragi moj Poci?“

On se nakloni, s osmehom koji je bio deo njegove profesije isto koliko i mrgodno čelo. U mislima je već sastavio tekst večerašnje depeše: u diplomatskim bitkama, nijedan okršaj nije dovoljno sitan da ne pokušaš da se izboriš, i nijedan poraz nije tako težak da znači kako si izgubio rat.

Samo što je izašao, već je bila na nogama dozivajući svoje družbenice: „Anđela, Nikola, Kamila... Pustite sad raspakivanje. Palata Urbino čeka na nas!“

Nedaleko od toskanske obale, obe galijske bile su igračke u oluji, mada je glavni udar podnosio papin brod, koji se nalazio nešto dalje na pučini. Kiša je bila horizontalna vodena ploča nošena burom, s talasima što su se dizali poput bedema tvrđave, i više nisi znao koja te voda zaliva, slatka ili slana. Ni lađa kao da nije znala šta ju je snašlo, hrleći u jednom trenutku napred i penjući se uz vodenu liticu sve do kreste talasa, gde bi zastala, izgledalo je, poput preneraženog uzdaha, pre no što se surva naniže takvom silinom da se svaki put činilo da se korito zasigurno razbilo. Koliko sledećeg trenutka sve bi se promenilo i samo bi zaošijala, i sve što nije prikovano odlazilo je u kovit zajedno s njom, leteći sleva nadesno i

potom opet natrag. Paluba je bila smrtonosna klopka; kome god se omakne tlo pod nogama, mogao se spasti samo ako u padu udari u nešto prikovano, pa i tada bi ga, ako se nije držao kao mengelama, već sledeći talas otkinuo odatle i bacio u more. Veslači na krmi ležali su razbacani, vesla pod njima; u takvoj silovitosti, svaki neprivezan predmet postajao je ovan za rušenje, zavitlana batina.

Posada, koja je u pristanima zarađivala besplatna pića pripovedajući priče o brodolomima stanovnicima kopna koji su ih slušali iskolačenih očiju, sada je skupo plaćala za sva kićenja i preuveličavanja. Svaki snažni, razorni talas pričinjavao je novu štetu: parče platna otkinuto sa smotanog jedra, polomljena drvena greda ili potporanj, još grozničavije izbacivanje vode iz korita. Tortura poznata od davnina: baciš čoveka u tamnicu u kojoj voda nikad ne prestaje da se diže, pa jedini način da preživi jeste da ne prestaje da pumpa. Još godinama će ih mučiti košmari u kojima će izbacivati vodu iz utrobe lađe. Kad ih je pogodio novi talas, neki počеше da plaču i zapomažu, glasovima jedva čujnim naspram pomnog urlanja vetra i režanja i stenjanja drveta što se kidalo. Oluja je uvek u raskoraku sa sopstvenim orkestrom patnje.

A nasred svega toga, u kućici na krmi, Sveti rimski pontifeks, pastir sviju hrišćanskih duša na zemlji, uglavljen u svoju stolicu, na sav glas je pevao psalme.

Fortuna, ta boginja nepostojana i kad je najbolje volje, baš je u takvim trenucima najćudljivija. Kad se događaji otrgnu kontroli, mirne duše će napustiti ljude koji nikad u životu nisu bili drugačiji do u najvećoj mogućoj meri dobri i čestiti. Podjednako izopačeno zadovoljstvo joj je da zaštiti one koji, inače nemilosrdni, pokažu svoju prirodnu veličinu kad se nađu oči u oči s razbesnelom aždajom. Rodrigo Bordžija je oduvek bio baš takav čovek. Suočen s neprijateljskim

topovima oko Rima, otvorio je gradske kapije i pozvao ih da uđu. Kad je munja rascepila odžak u Vatikanu i sručila mu tavanicu na glavu, a svi u palati sišli s pameti jadikujući zbog papine smrti, on je mirno sedeo pod brdom ruševina sve dok ga nisu izvukli potpuno nepovređenog, spasenog blagodareći tome što su se dve srušene krovne grede nekim čudom ukrstile i zaglavile u tom položaju svega nekoliko palaca iznad njegove glave. Njegov blaženi osmeh kad je izašao odatle bio je prizor kakav se ne viđa svakog dana.

Imao je sreće i u još jednom pogledu: u tom telu tovarnog konja nalazio se želudac tritona. Stoga je baš sada, na vrhuncu oluje, dok su ostali povraćali kao smukovi po celoj kabini, našao za shodno da izađe na palubu.

Kroz pljusak koji je besno šibao, Čezareova galija nije se ni nazirala. Ipak, Aleksandar je bio siguran da je tu negde, nedaleko. Tolike je godine stremio ovom trenutku svog života: osnivanju države Bordžija u Italiji preko mišića svog sina i međunožja svoje kćerke. Predaleko su dospeli i primakli se preblizu tom cilju da sad ovde skončaju. Ni slučajno ne bi bio ovako smiren da Čezare ovog časa tone na dno mora. Ni najpravičniji bog ne bi bio toliko okrutan.

Kapetan, vezan za kormilo, ugledavši kroz zavesu od kiše pozamašni papin obris počeo da viče i da mu pokazuje da se vrati unutra. Aleksandar, međutim, s dvojicom kapelana pored sebe, samo podiže ruku blagosiljajući ga. Dva mornara koja su se tu našla spazila su njegovo prisustvo i u zatišju pre sledećeg talasa baciše mu se pred noge, zarivši lica u mokru svilu poruba njegove odežde i preklinjući ga da ih spase svojim molitvama. Pokretom ruke pokazao je kapelanima da ih podignu, a onda ih obojicu blagoslovi, privivši ih onako mokre u topao zagrljaj, poput oca koji grli sinove.

Dok se novi zaslepljujući vodeni zid rušio na njih, kapelani svojim telima prikovaše papu uza zid kućice na krmi ne bi li ga zaštitili od najgoreg. Ugledavši ga kako se pomalja iz vode, još na nogama, i ostali mornari počеше glasno da se mole.

„Ne bojte se, deco moja“, uzviknu on u vetar. „Gospod pokazuje silovitu veličanstvenost Svoga dela onima koje najviše voli. S vama je na brodu Njegov najveći sluga i On vas neće izneveriti.“

Jedva su razabirali šta govori, ali već to što je tu bilo je pravo čudo. Mornari bolje od ikoga drugog znaju delove Svetog pisma vezane za more: Jona je našao sklonište u utrobi kita, Mojsije je golim rukama razdvojio more, a sam Gospod je, odabravši samo ribare da ga slede, umirio uzburkane vode i hodio po moru kao po suvom.

Gospode, grade moj, zaklone moj, koji se oboriti ne može, izbavitelju moj.

Papa je iz pevao reči osamnaestog psalma što ga je grlo nosilo.⁷

U svojoj tjeskobi prizvah Gospoda.

Uvežbani glasovi papinih kapelana mešali su se s njegovim i načas se učini da se zvuk probija kroz buru. No može li biti da je silina vetra jedva primetno jenjavala?

I k Bogu svojemu povikah;

On ču iz dvora svojega glas moj.

Talasi su ih i dalje zalivali, ali su njihovi nasrtaji delovali manje gnevno. Prepoznavši reči psalma, nekolicina mornara počeo da ih izvikuje drhtavim glasovima, pa čak je i sam kapetan vikao u vetar:

Tada pruži s visine ruku, uhvati me,

Izvuče me iz vode velike.